

1. Savollar:

2. Bolam bilan tez-tez suhbatlashaman.
3. Farzandim xato qilsa, avvalo uni tushunishga harakat qilaman.
4. Uni jazolashdan ko'ra, nima uchun xato qilganini tushuntiraman.
5. Bola o'z fikrini bemalol ayta oladi.
6. Uni boshqalarning bolalari bilan solishtirmayman.
7. Bolamni kichik yutuqlari uchun ham maqtayman.
8. Uyda muammolarni tinch yo'l bilan hal qilamiz.
9. Farzandimga mas'uliyatni ishonib topshiraman.
10. O'zimni unga yaxshi namuna sifatida tutishga harakat qilaman.
11. Bola mendan qo'rqmay, erkin fikrini ayta oladi.

Natijalarni tahlil qilish:

- **8–10 ta “Ha”** → Siz mehribon va tushunuvchi ota/ona ekansiz. Farzandingiz sizni do'st sifatida ko'radi. Tarbiya muvozanatli va sog'lom yo'lda.
- **5–7 ta “Ha”** → Sizning yondashuvingiz o'rtacha. Ba'zan qat'iylik, ba'zan esa yumshoqlik ustun. Muloqotni biroz ko'paytirish foydali bo'ladi.
- **0–4 ta “Ha”** → Siz tarbiyada ehtimol haddan tashqari talabchan yoki befarq yondashasiz. Farzand bilan yaqinroq bo'lishga harakat qiling.

Hayotiy muammoli vaziyatlar(Keys topshiriq)

“Telefon uchun bahs”

Vaziyat:

7-sinf o'quvchisi **Madina** har kuni darsdan kelgach, 2–3 soat telefonda o'tiradi — ijtimoiy tarmoqlarda, videolar ko'radi.

Onasi **Gulbahor opa** bir necha bor tanbeh bergan, lekin foydasi yo'q. Bir kuni u telefonni olib qo'yadi. Madina yig'lab, onasiga:

“Hamma sinfdoshlarimda telefon bor, faqat siz meni tushunmaysiz!” — deydi.

☐ Muhokama uchun savollar:

- ☐ Gulbahor opa bu vaziyatda qanday yo'l tutishi kerak?
- ☐ Madinaga texnologiyadan to'g'ri foydalanishni qanday o'rgatish mumkin?

Keys 1: “Telefon va e'tibor”

Ishtirokchilar: Ota – Javlon, Ona – Dildora, o'g'il – Amir (10 yosh)

Vaziyat:

Amir uyga maktabdan kelgach, ota-onasiga o'qishdagi yutuqlari haqida so'zlamochi bo'ladi. Ammo Dildora telefonda ijtimoiy tarmoqqa sho'ng'igan, Javlon esa ish xabarlariga javob yozmoqda. Amir gap boshlaganida esa ota-onasi "Keyinroq gaplashamiz" deya e'tibor bermaydi.

Keyingi kunlarda Amir darslarini bajarishda ham qiziqmay qo'yadi, ko'proq telefon o'ynashni xohlaydi.

Tahlil uchun savollar:

1. Javlon va Dildoraning xatti-harakatida qanday tarbiyaviy xatoliklar bor?
2. Amirning e'tibor yetishmasligi uning psixologiyasiga qanday ta'sir qilmoqda?
3. Bu holatda ota-onaga qanday tavsiyalar berish mumkin?
4. Siz ota-ona o'rnida bo'lsangiz, qanday yo'l tutgan bo'lardingiz?

1. Keys 2: "Ortga surilgan orzular"

Ishtirokchilar: Ona – Saodat, qizi – Mohira (16 yosh)

Vaziyat:

Mohira rasm chizishni juda yoqtiradi, kelajakda dizayner bo'lishni xohlaydi. Ammo onasi Saodat qizining bu orzusini qo'llamaydi, "san'atdan foyda yo'q, shifokor bo'lasan" deya bosim o'tkazadi. Mohira asta-sekin o'z fikrini bildirishdan cho'chib boshlaydi, rasm chizishga ham qiziqmay qo'yadi.

Tahlil uchun savollar:

1. Saodatning tarbiyaviy yondashuvida qanday xatolik bor?
2. Farzandning orzularini qo'llab-quvvatlash ota-ona va bola o'rtasidagi munosabatga qanday ta'sir qiladi?
3. Mohiraning ichki holatini tasvirlab bering (motivatsiya, o'ziga ishonch, his-tuyg'ular).
4. Onaga qanday psixologik maslahat berish mumkin?

1. Keys 3: "Qattiqqo'llik va mehr o'rtasida"

Ishtirokchilar: Ota – Baxtiyor, ona – Dilfuza, o'g'il – Sherzod (13 yosh)

Vaziyat:

Baxtiyor o'g'lini "faqat o'qishi kerak" deb o'ylaydi. Kichik xatolari uchun ham baqiradi, jazo sifatida telefondan yoki do'stlar bilan uchrashishdan mahrum qiladi.

Dilfuza esa aksincha, Sherzodni himoya qiladi, unga rahm qiladi. Ota va ona o'rtasidagi qarama-qarshilik bola oldida sodir bo'ladi.

Tahlil uchun savollar:

1. Bu oiladagi tarbiyaviy muvozanat qanday buzilgan?
2. Ota-onaning qarama-qarshi yondashuvi bolaga qanday ta'sir qiladi?
3. Qattiqqo'llik va mehr o'rtasida qanday muvozanatni topish kerak?
4. Ota va onaga birgalikda qanday tavsiyalar berish mumkin?

1. Keys 4: "O'rnak kuchi"

Ishtirokchilar: Ota – Anvar, qizi – Malohat (8 yosh)

Vaziyat:

Anvar qiziga "har doim rost gapir, hech kimdan narsa olma" deydi. Ammo o'zi do'kondan "tanishlik" bilan pul to'lamay narsa olib chiqadi. Malohat bu holatni ko'rib, "demak, aldash mumkin" degan fikrga keladi.

Tahlil uchun savollar:

1. Anvarning xatti-harakati qizining axloqiy qarashlariga qanday ta'sir qiladi?
2. Ota-onaning shaxsiy namunasining tarbiyadagi o'rni nimada?
3. Bola tarbiyasida "so'z"dan ko'ra "amal"ning kuchini misollar bilan izohlang.
4. Bunday vaziyatda ota qanday yo'l tutishi kerak edi?

1. Keys 5: "Ishtirok etmagan ota"

Ishtirokchilar: Ota – Kamoliddin, ona – Nasiba, o'g'il – Diyorbek (7 yosh)

Vaziyat:

Kamoliddin uzoq vaqt ishda bo'ladi, bola tarbiyasi bilan faqat Nasiba shug'ullanadi. Diyorbek otasini sog'inadi, ammo Kamoliddin uyga kelganda ham charchagan bo'ladi, suhbatlashmaydi. Bola asta-sekin otasiga begona bo'lib qolmoqda, darsda ham o'zini tortinchoq tutadi.

Tahlil uchun savollar:

1. Otaning oiladagi roli bu holatda qanday kamaygan?
2. Diyorbekda qanday hissiy bo'shliq paydo bo'lganini izohlang.
3. Ota farzand bilan aloqa o'rnatish uchun nimalardan boshlashi mumkin?

4. Oilaviy mehr va e'tiborning bola ijtimoiylashuvidagi o'rni haqida fikr bildiring.

Tarbiya – muhabbat bilan boshlanadi

1. Farzandni tarbiyalash – uni boshqalardan ustun qo'yish emas, balki uning yuragida ezgulik urug'ini ekishdir. Sevgi bilan o'stirilgan bola mehribon, e'tiborli va samimiy bo'ladi. Agar ota-ona bolaning yuragiga muhabbat urug'ini eksa, bu urug' butun umr meva beradi.

Tarbiyaning ildizi – muhabbat, natijasi – insoniylikdir.

2. Farzandni tinglash – unga eng katta sovg'adir

Bugungi bolalar ko'p gap eshitadi, ammo kam tinglanadi. Farzandingiz siz bilan gaplashmoqchi bo'lsa, bu — u sizga ishonayotganidir. Uni tinglash orqali siz unga “men seni qadrlayman, fikring muhim” degan ishonchni berasiz. Aks holda, bola sukut saqlashni o'rganadi, yuragidagi dardni kim bilandir emas, telefoni yoki tarmog'i bilan bo'lishadi.

Eshitgan ota-ona – bolani anglay olgan ota-ona.

3. Bolani jazolamang, unga yo'l ko'rsating

Har bir xato — o'sish imkoniyatidir. Jazodan ko'ra tushuntirish, gapdan ko'ra amal orqali o'rgatish kuchliroq ta'sir qiladi. Bola “mendan ko'ra ota-onam to'g'ri” deb emas, “ota-onam meni tushunadi” deb o'ylasa, u sizni chin dildan hurmat qiladi.

Jazo qo'rquv tug'diradi, tushuntirish esa ong uyg'otadi.

4. Namuna – eng kuchli tarbiya vositasi

Bola ota-onaning so'zidan emas, amaliyotidan saboq oladi. Sizning har bir so'zingiz, har bir xatti-harakatingiz – bola ongida yozilayotgan hayot darsidir. U sizni kuzatadi, sizdan o'rganadi, sizga o'xshashga intiladi.

Farzand siz aytganingizday emas, siz qilganingizday yashaydi.

5. Farzandga ishonch – uning qanotidir

Bolaga ishonch bildiring – u o‘zini qadrlı his qiladi.
“Ishonaman, sen uddalaysan” degan bir og‘iz so‘z bola qalbida ulkan kuch uyg‘otadi.
Agar siz unga ishonmasangiz, u o‘ziga ham ishonmay qo‘yadi.

Ishonch – tarbiyaning yadro kuchidir.

6. Har bir bola — o‘z dunyosi, o‘z yo‘li bilan porlaydi

Farzandingizni boshqalarga solishtirmang. Har bir bola — o‘z davrining noyob gavhari.

Kimdir erta o‘qishni o‘rganadi, kimdir sekinroq, lekin ijodkor bo‘ladi. Kimdir raqamlarni yaxshi biladi, kimdir so‘z bilan sehr yaratadi.

Muhim narsa — u o‘z yo‘lini topishi uchun siz unga ergashuvchi emas, yo‘l ko‘rsatuvchi bo‘ling.

Solishtirish emas, rag‘bat – bola qalbining eng yaxshi ozuqasi.

7. So‘z bilan emas, mehr bilan tarbiya qiling

Bola ba‘zan sizning darslaringizni unutadi, lekin siz uni qanday his ettirganingizni hech qachon unutmaydi.

Yaxshi so‘z, ilıq nigoh, bir tabassum – bu bolaga eng katta ruhiy turtki beradi.

Farzandingiz sizni qo‘rqinchli nazoratchi emas, mehrli tayanch sifatida ko‘rsin.

Mehr – yurakni tarbiyalaydigan yagona kuchdir.

8. Tarbiya – bir kunlik emas, umrboqiy jarayon

Farzand tarbiyasi doimiy e‘tibor va sabr talab qiladi.

Har bir kun – yangi dars, yangi sinov.

Tarbiyada kechikish – yillar davomida afsuslanishga olib keladi.

Bugun berilgan e‘tibor – kelajakda beriladigan faxrdir.

Bugun berilgan tarbiya – ertangi kunning eng katta yutug‘idir.

9. Ota-ona, maktab va jamiyat – bir butun tizim

Farzand faqat oilada emas, balki maktabda va jamiyatda shakllanadi.

Agar maktab va oila bir yo‘nalishda ishlasa, bola ichki muvozanatni his qiladi.

Ammo qarama-qarshi ta‘sir bo‘lsa, u kimga ishonishni bilmay qoladi.

Bola tarbiyasi – oila, maktab va jamiyatning hamnafasligida pishadi.

10. Eng katta sovg‘a – ota-onaning vaqti

Bugun sizning bandligingiz ertaga bolangizning befarqligiga aylanmasin.
Bola uchun eng qimmat narsa – sizning yonida o‘tgan daqiqalardir.
Ish, mol-dunyo o‘tkinchi, lekin sizning mehringiz farzandingizning butun umriga nur beradi.

Bola uchun eng go‘zal sovg‘a – ota-onasining e’tiboridir.